

روزگار

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۳۲۸ |

تکته‌های ناب/ شیخ حسین انصاریان

**منبر را باید به عالم،
فقیه و آن کسی داد که
دین را می‌فهمد**

۲

قائم مقام تولیت آستان قدس رضوی:

**اقتصاد کشور نیازمند
نسخه عملی مبتنی بر
آموزه‌های دینی و ظرفیت‌هاست**

۴

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

**شهید مطهری دوگانه ایرانیّت
و اسلامیت را برطرف کرد**

۲

به میزبانی بیمارستان فوق تخصصی رضوی صورت گرفت

**تجلیل از مدافعان سلامت
بیمارستان‌های استان**

۴

کتابخانه

کتابی درباره گنجینه مُهر رضوی

کتاب «گنجینه مُهر رضوی» که به بررسی مهرهای موجود در اسناد آستان قدس رضوی و معرفی مهر صاحب‌منصبان می‌پردازد، به تازگی از سوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی منتشر و روانه بازار نشر شده است. آئنه موسوی؛ نویسنده این اثر می‌گوید: مهر نخستین عنصر در شناخت هویت افراد و مهم‌ترین اصل در شناخت اسناد تاریخی است و در واقع حکم شناسنامه امروزی را برای افراد درگذشته داشته است. با تحقیق و بررسی در مورد مهرها می‌توان به اطلاعاتی درباره اوضاع اجتماعی، فرهنگی، هنری، اقتصادی، اعتقادی و اخلاقی در مورد پیشینیان دست یافت.

این نویسنده خاطرنشان می‌کند: اسناد آستان قدس رضوی مجموعه‌ای عظیم از منابع اطلاعاتی در موضوعات مختلف از جمله مهرها و تنوع و تفاوت آن‌هاست. از آنجایی که پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه، کمتر به مهر گروه‌های مختلف پرداخته و از طرف دیگر مهرهای موجود در مجموعه اسناد آستان قدس بیشتر اقشار اجتماعی را شامل می‌شود، از همین رو پرداختن به ویژگی مهر این افراد حائز اهمیت است.

پژوهش حاضر ضمن پرداختن به تاریخچه مهر در تمدن اسلامی به روش‌های کنده‌کاری مهر، مشاغل مربوط به مهر (مهرداد، حکاک و مهفروش)، مکان مهرسازی، ویژگی‌های ظاهری و محتوایی مهرهای موجود در اسناد آستان قدس رضوی شامل شکل، سجع، محل مهر، جنس مهر، معرفی مهر صاحب‌منصبان و کارکنان دیوانی آستانه و مهر زنان از دوره صفویه تا قاجاریه پرداخته است.

دبیر اجرایی پویش ملی
جلسات خانگی قرآن خبر داد

**حضور ۱۵ هزار نفر
در پویش
«ستاره‌های زمین»**

یادی از یک برنامه فرهنگی فراموش شده مربوط به یک قرن پیش

«سنگ‌چینی» زائران بر فراز «تپه‌سلام»

خوب و کامل همین برنامه محسوب می‌شد و به قول امروزی‌ها برگزاری پرشور «سلام دسته‌جمعی» یک اولویت مهم در انتخاب کاروان‌ها از سوی زائران برای حرکت به سمت مشهدالرضا(ع) بود.

■ «سنگ‌چینی» برای عرض ارادت

مراسم سلام دسته‌جمعی معمولاً مقدمه و مؤخره مفصلی داشت؛ دادن صدقه و البته پذیرایی از زائران به میمنت و مبارکی رؤیت گنبد طلا، بخشی از فعالیت‌های کاروان را پیش و پس از مراسم تشکیل می‌داد. حتی برخی کاروان‌ها بنا بر سنت قدیمی منطقه‌ای که از آنجا می‌آمدند، به پخت نذری مشغول می‌شدند و آن را بین حاضران توزیع می‌کردند. یک جهانگرد اروپایی، پخت نذری در تپه‌سلام را شبیه «جشنواره طبخ غذا» دانسته است که در آن می‌شد انواع و اقسام غذاهای محلی

فرود آوردند و بعد، چند سنگی را به علامت رؤیت گنبد آستانه روی هم گذارده، هرم کوچکی تشکیل دادند». سنگ‌چینی ظاهراً به عنوان یادبود و به شکرانه رؤیت گنبد طلا انجام می‌شد و ارتفاعی حدود ۲۰ تا ۳۰ سانتیمتر داشت. با این حال، ساخت آن صرفاً برای یادبود نبود؛ برخی از زائران آن را به نیت نذری که داشتند می‌چیدند؛ درست مانند سنت‌های قفل زدن یا بستن نخ و پارچه به ضریح که البته توصیه دینی و شرعی ندارد. با این حال، سنگ‌چین‌های تپه‌سلام به عنوان نماد عرض ارادت و حاجت به ساخت مقدس ثامن‌الحجج(ع) همیشه مورد احترام بود و کسی آن‌ها را خراب نمی‌کرد و آنچه سبب تخریب آن‌ها می‌شد، عموماً حوادث طبیعی بود. در برخی سفرنامه‌های عصر قاجار مانند سفرنامه غلامحسین‌خان افضل‌الملک، اشاراتی به آداب و رسوم مربوط به

رایج در مناطق مختلف ایران را دید. با این حال یکی از مهم‌ترین بخش‌های مراسم سلام دسته‌جمعی، سنت قدیمی «سنگ‌چینی» بود. هنری دالمانی، جهانگرد فرانسوی که اواخر قرن نوزدهم میلادی گذرش به شهر مشهد افتاده و این آداب و رسوم را از نزدیک مشاهده کرده است، می‌نویسد: «همین که به بالای تپه [سلام] رسیدیم، تمام زواری که چند روز با ما راه می‌پیمودند، سر تعظیم به طرف شهر

تپه‌سلام شده و آمده است که زائران پس از رؤیت گنبد طلا و ادای سلام دسته‌جمعی، دقایقی را با خود خلوت می‌کردند و به خواندن زیارت یا اقامه نماز می‌پرداختند؛ احتمال دارد که برنامه مربوط به «سنگ‌چینی» در همین زمان مورد توجه قرار می‌گرفته است. به هر حال این سنت قدیمی نیز به مرور زمان و با تغییر وسایل نقلیه و شکل گرفتن جاده‌های جدید به فراموشی سپرده شد.

شهدا در روضه خانگی بودند. از دیگر برنامه‌های این پویش حضور در نمایشگاه قرآن به اتفاق استادان برجسته قرآنی بود که اقلام مورد نیاز برای برگزاری جلسات خانگی قرآن نیز عرضه شد. وی گفت: رهبر معظم انقلاب در سال ۹۸ بر توسعه محافل انس با قرآن تأکید کردند از این رو این پویش در نظر گرفته شد تا این جلسات با هدف انس با قرآن و رشد و تعالی اعضای جلسه در محورهای مختلف قرآنی به صورت منظم در منازل تشکیل شود.

گفت‌وگو

مدیرعامل انتشارات آستان قدس رضوی
عنوان کرد

**حضور «به‌نشر»
با ۷۰۰ عنوان اثر
در نمایشگاه کتاب تهران**

مدیرعامل به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی) با بیان اینکه با ۷۰۰ عنوان کتاب در سی‌وسومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران حضور خواهیم داشت، گفت: این عناوین در بخش نمایشگاه مجازی و حضوری عرضه خواهد شد.

به گزارش روابط عمومی به‌نشر حسین سعیدی افزود: در تلاش هستیم تا پس از دو سال تعطیلی نمایشگاه حضوری چشمگیر در نمایشگاه کتاب تهران داشته باشیم و با ارائه خدمت مطلوب به دوستداران کتاب بتوانیم وظیفه خود را در به‌نشر با کیفیت بهتری انجام دهیم. وی با بیان اینکه به‌نشر در دو غرفه جداگانه در سی‌وسومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران حضور خواهد داشت، ادامه داد: در سالن کودک و نوجوان، غرفه کتاب‌های پروانه و در شبستان اصلی مصلی، غرفه آستان قدس رضوی شامل آثار به‌نشر، بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی و دانشگاه بین‌المللی امام رضا(ع) به صورت متمرکز با محوریت به‌نشر پذیرای مخاطبان خواهد بود.

سعیدی با اشاره به اینکه بخشی از عناوینی که در غرفه آستان قدس رضوی در نمایشگاه امسال عرضه می‌شوند، چاپ اول هستند، ادامه داد: در حوزه ادبیات دینی، رمان و کودک و نوجوان به صورت گسترده‌تر حضور داریم. مدیرعامل به‌نشر همچنین گفت: کتاب‌های کودک و نوجوان به‌نشر تحت عنوان پروانه هم آثار جدید زیادی را با خود به نمایشگاه امسال خواهد آورد، همچنین طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده قرار است، نویسندگان و تصویرگران کتاب کودک و نوجوان در غرفه حضور داشته باشند تا با مخاطبان خود از نزدیک دیدار کنند.

مدیرعامل انتشارات آستان قدس رضوی گفت: نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران بهار کتاب در ایران است، امسال پس از وقفه دوساله نمایشگاه به دلیل شیوع کرونا در کشور، نمایشگاه قطعاً برای ناشران، مردم، مسئولان و اهالی کتاب رنگ و بوی خاصی خواهد داشت. امیدواریم ناشران با ارائه آخرین آثار منتشر شده خود به مخاطبان زمینه ترویج فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی را در کشور مهیا کنند. خاطرنشان می‌شود سی‌وسومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از بیست‌ویکم تا سی‌ویکم اردیبهشت ماه ۱۴۰۱ در دو بخش حضوری در مصلاای امام خمینی(ره) و مجازی در سامانه ketab.ir برگزار می‌شود.